

Dr. İlker GÜNDÜZÖZ

İçişleri Bakanlığı - Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Yardımlar Üzerine Güncel Tartışmalar

Türkiye’de sosyal politika uygulamalarında belediyeler başta olmak üzere mahalli idareler sistemin neresindedir? sorusu bu çalışmanın asıl ilgi alanıdır. Bir başka ifadeyle sosyal yardımlar ve benzeri uygulamalarda belediyeler başta olmak üzere mahalli idarelerin rolü tartışılacaktır. Sistemde aksayan hususlar tespit edilerek öneriler ortaya konacaktır.

Türkiye’de sosyal devlet ilkesi anayasal bir ilke olup ifadesini 1982 Anayasasının giriş bölümünde “... Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip oldu-

ğu;...”, 2 nci maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.” 5 inci maddesinde “Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.” şeklinde bulunmaktadır.

Türkiye’de belediyeler sosyal belediyecilik noktasında henüz oldukça geri plandadır. Belediye ve diğer mahalli idarelerin sosyal yardımları da merkezi hükümete oranla bütün içinde çok az yer tutmaktadır.

Anayasanın “sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler” başlığını taşıyan üçüncü bölümü ise kişi haklarını bu bağlamda saymakta ve tanımlamaktadır. Anayasada ifade edilen “devlet” yalnız merkezi hükümeti ve onun merkez/taşra teşkilatını değil, mahalli idareleri de kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle, burada yer alan “devleti” kamu kaynağı kullanan,

kamu otoritesine sahip tüm kamu örgütleri olarak anlamak gerekir. Tabii merkezi hükümetin sosyal devlet ilkesine uygun siyasa, politika ve uygulamaları bu kapsamda en ağırlıklı olma ihtimali olanlardır.

Yerel yönetimler ve özelde belediyelerin, sosyal devlet ilkesi çerçevesinde sosyal politika uygulamaları merkezi hükümete göre daha sınırlı kalabilmektedir. Bunun çeşitli nedenleri söz konusudur: İlkin, merkezi hükümetler siyasal ve idari sistemin özelliklerine göre değişen ölçüde olmak üzere, çoğunlukla gayri sıhhi milli hasılanın nispi olarak daha büyük bir bölümünü kullanılmaktadırlar. Bu argüman İngiltere gibi yerel yönetimlerin ağırlıklı olarak kamu hizmetlerini üretmekte olduğu ülkelerde zayıfken, Türkiye gibi yerelleşmenin sınırlı olduğu ülkelerde güçlüdür. İkinci olarak, sosyal politikaların dengeli sonuçlar verebilmesi için genel tabloyu daha iyi görmek gereklidir. Bölgesel gelişmişlik farkları ve buna bağlı fakirlik ya da geçim sıkıntısı değerlendirmelerini yerel ölçekte değil ulusal ölçekte makro bir yaklaşımla değerlendirmek gerekir. Mikro düzeyde bu dengesizlikleri gidermek olası değildir. En azından yerel yardım ve politikalarda bölgesel bir dengeleyici/hakem ihtiyacı söz konusu olabilir. Türkiye’de “illerde valilere sosyal yardımlarda yeni roller verilme çabaları” bu hususla yakından ilgilidir. Üçüncü olarak, sosyal politika uygulamalarının doğal ve tarihsel olarak merkezi hükümetin işi olduğu konusunda “toplumsal bir algı” söz konusu olabilir. Tüm bu sayılan nedenlerle “devlet” kavramı

içinde yer alan “merkezi hükümet”, bir başka ifadeyle “dar anlamıyla devlet” sosyal politika uygulamalarında ve sosyal yardımlarda daha basat olmaktadır.

1. Sosyal Yardımlar ve Mahalli İdareler

Sosyal belediyecilik ve sosyal harcamaya kavramı şüphesiz “sosyal devlet” kavramından bağımsız düşünülemez. Bu konu içine, sosyal yardımlar dışında yerel toplum ve toplulukların gelişmesi, teknik yardım, kooperatifler, KOBİ’ler ve konut yapımı da girmektedir.

Son dönemde uygulamada yer alan sosyal politikanın neoliberal bir anlayışı sergilediği ilgili literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır (Onur, 2011: 179). Sosyal devlet, en dar haliyle sosyal yardım, biraz daha geniş anlamıyla sosyal güvenlik, ama tam içeriğiyle toplumsal görevleri vergilendirme esası temelinde bölüşüm politikaları çerçevesinde yerine getiren sosyal devlet olmak üzere üç boyuta sahiptir (Güler, 2013: 1). Paylaşım adaleti, bir yandan iktisadi boyutun belirlediği bir alan bir yandan ise devletin müdahaleleriyle oluşan bir yeniden paylaşım alanıdır. Dolayısıyla, sadece ekonomik düzenin nasıl oluştuğuyla değil, aynı zamanda sosyal kültürün ve siyasetin devlet iradesini paylaşımı düzeltmek yönünde nasıl etkilediğine de bağlıdır. Bu alandaki adalet anlayışı, en basit anlamda ve ölçekte, üretimin kişi/hane/grup/bölgeler bağlamında hem bugünün hem geleceğin kuşakları arasında ne şekilde dağıtılacağına dair ilkelere belirler (Adaman-Keyder).

Mahalli idarelerin sosyal politika uygulamalarında ve sosyal yardımlarda görev ve sorumlulukları kuruluş kanunları ile belirlenmiştir. Bu kuruluş kanunları 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 442 sayılı Köy Kanunudur.

5393 ve 5216 sayılı yasalar, bireylerin sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve sosyal sorunlarının çözülmesi konularında belediyelere oldukça önemli ve geniş bir yelpazede yetki-görev yüklemişlerdir. Bu yasal dayanak, belediyelerin “sosyal belediye” yönlerini güçlendiren önemli bir araçtır. Yasal çerçevesiyle böylesine görev, yetki ve sorumluluğu üstlenen yerel yönetimler içinde, bu hizmetleri yoğun olarak büyükşehir belediyeleri bünyelerinde görmek, konunun sadece yasal çerçeveye değil hem mali anlamda hem de konuya verilen önemle de ilişkili olduğunu akla getirmektedir (Negiz, 2011:201).

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6. maddesi ile il özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde yapmakla görevli ve yetkilidir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. maddesi (v) bendine göre; Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır; Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işletmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

5393 sayılı Belediye Kanununun belediyenin görev ve sorumluluklarını belirleyen 14. maddesinin (a) bendine göre; Belediye imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.

1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanununa dayalı olarak tüzel kişiliklerini mevcut en küçük mahalli idare birimi köylerdir. Köy idareleri finansman

imkânlarının sınırlı oluşu personel ve donanım yetersizliği gibi bir dizi nedenden dolayı görevlerini yeterli bir şekilde görev yapamamaktadır. Köy Kanununun günün koşullarından uzak oluşu da bir başka sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Köy Kanununun 19 uncu maddesinde belirtilen konuyla ilgili görevler şunlardır; Köy halkından askerde bulunanların ve bakacağı olmayan öksüzlerin tarlalarını, bağ ve bahçelerini (imece) yoluyla sürüp ekmek, harmanlarını kaldırmak; Her köyde köy sandığından bir ambar yaptırıp bunun bir bölümüne harman zamanında herkesten köy namına mahsullerine göre birer miktar zahire ödünç alınarak konulmak ve bu zahireyi muhtaç köylülere gene köy namına yemeklik veya tohumluk olarak ödünç vermek ve her sene ambarda artan zahireyi yeni mahsul ile değiştirmek. Köy Kanunu aile hususunda köylere çok fazla yükümlülük getirmemiştir.

Özetle, mahalli idarelerin sosyal yardım, kadın sığınma evleri; çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetler; meslek ve beceri kazandırma kursları hususunda çeşitli görev ve sorumlulukları vardır.

Mahalli idareler sayesinde, belde halkının yoksulluğa bakış açısı değiştirilirken, aynı zamanda yoksullara karşı birlikte neler yapılabileceği ve ilgili etkin yöntemlerin nasıl harekete geçirilebileceği de ortaya konabilmektedir. Hatta yerel halkla çeşitli vesilelerle görüşülüp, onla-

rın yoksullukla ilgili bilgi ve bilinç düzeyi artırılabilir. Lewis, yoksulluğun kaynağına ilişkin kuramlardan en etkililerinden birisini ortaya atarak, yoksulların "yoksulluk kültürü"ne sahip bulunduklarını ileri sürmüştür. Ona göre yoksulluk, bireysel yetersizliklerden değil, daha geniş bir toplumsal ve kültürel atmosferden kaynaklanmakta; "yoksulluk kültürü" ise, kuşaktan kuşağa aktarılan ve azla yetinilen bir davranış biçimi olarak görülmektedir (Önen, 2010: 63-96).

Mahalli idarelerin görevlerini, sorumluluklarını, yetkilerini işleyişlerini ve uğraşı alanlarını belirleyen mülga 1930 tarihli ve 1580 sayılı "Belediye Kanunu" yürürlükten kaldırılarak 2005 yılında 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. 1580 sayılı eski Belediye Kanunu 1930 tarihinde yürürlüğe girmişti. Eski kanun bir bütün olarak, temel felsefesiyle, tanımlarıyla, maddeleriyle ve özel hükümleriyle yerel yönetimlere yaşlılıkta ve diğer toplumsal alanlarda açılımlar sunmakta idi. Yerel Yönetimlerin görevleri 15 inci madde hükümlerinde sıralanmıştı. Bu alan çocuklardan kadınlara, yoksullardan evsizlere, işsizlere, yaşlılardan hamile ve emzikli annelere, engellilere, bedensel, ruhsal ve sağlık sorunu olanlardan, kitap okumak, spor yapmak, eğlenmek isteyenlere kadar genişleyen bir yelpazedir. Yeni 5393 sayılı Belediye Kanunu ise sosyal politika hizmet yelpazesini genişletmiştir. İl özel idarelerinin mikro kredi uygulamaları, belediyelerin yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve ant-

renörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilmesi, gıda bankacılığı yapımları yeni anlayışın ürünleridir.

Yerel sosyal politikaların merkezî yönetimle bir bütünlük içinde etkin hâle gelebilmesi için, yerel siyasetin sosyal politika alanlarının belirlenmesi kaçınılmazdır (Seyyar, 2008: 30-44).

2.Belediyelerin Sosyal Harcamalarının Mali ve Ekonomik Boyutu

Sosyal harcama kavramı akademik literatürde ve günlük yaşamda sıkça kullanılan bir kavram olmasına karşın, üzerinde mutabık kalınmış genel kabul görmüş bir tanımı yapılamayan bir kavramdır. Gerek sosyal harcama kavramına bakış açısından gerekse ülkeden ülkeye ya da toplumdan topluma kaynaklanan farklılıklar açısından, sosyal harcamanın tanımının yapılmasında güçlüklerle karşılaşmaktadır. Örneğin eğitim harcamaları kimi çalışmalarda ve uluslararası göstergelerde bir sosyal harcama olarak kabul edilirken, kiminde ise sosyal harcama dışında tutulmuştur (Şeker, 2011). Mahalli idareler, bölge halkının ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş, topluma karşı sorumlulukları olan kamu kurumlarıdır. Bu sorumluluk çerçevesinde, yerel yönetimler, halkın hizmet taleplerine cevap verebilecek kaynakları bulmak ve bu kaynakları etkin kullanmak zorundadırlar. Bunun sonucunda, yerel yönetim politikaları, belde halkının ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmektedir. Özellikle muhtaç sosyal gruplar dikkate alınarak yerel yönetim sosyal bütçelerinin hazır-

lanması ve bu bütçelerin hangi ihtiyaçlar için kullanıldığına ilişkin mali tabloların, ilgili birimlere sunulması gerekmektedir (Kaya,2012: 157).

Halka en yakın kurumlar olan belediyeler, halkın gündelik yaşamı üzerinde etkili kurumlardır. Bu kurumlar, hangi formda olursa olsun tarih boyunca, gerek kentsel hizmetlerin karşılanmasında ve gerekse sosyal politikaların mahalli düzeyde hayata geçirilmesinde etkin olmuşlardır. Yerel yönetimlerin bu alandaki etkinliği ülkelerin tarihine, yönetim biçimi ve geleneklerine bağlı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkmıştır (Aydın, 2008: 213).

Yoksulluğun birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de önlenmesi ve etkilerinin en aza indirilmesi için geliştirilen uygulamaların başında sosyal yardım uygulamaları gelmektedir. Sosyal yardımlar; yoksullara ücretsiz sağlık yardımı ve bakımı, aile ödenekleri, yaşlılara ve özürülere aylık bağlanması, işsizlik yardımı gibi programları kapsamaktadır. Sosyal yardım, bir defaya mahsus olarak yapılabileceği gibi sürekliliğe de sahip olabilmektedir. Ancak, bu sürekliliğin, sosyal yardımdan yararlananın ulaşması beklenen düzeye gelene kadar devam etmesi, ilke olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde başlıca kamu sosyal yardım programları aşağıda sıralanan kuruluşlar tarafından uygulanmaktadır: T.C. Emekli Sandığı (2022 sayılı Kanun uyarınca yapılan ödemeler); Sağlık Bakanlığı (Yeşil Kart uygulaması); Vakıflar Genel Müdürlüğü (İmaret ve muhtaç aylıkları); Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (Ayni ve nakdi yardımlar);

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü; Belediyeler; İl özel idareleri (DPT, 2007).

İl özel idaresi ve belediye bütçelerinin 450.732.000 TL tutarındaki miktarı sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine ayrılmaktadır. Bu miktar konsolide bütçe rakamlarının % 1,17'sine karşılık gelmektedir. İl özel idareleri ve belediyelerin aileye yönelik harcamalarının büyük ölçüde bu fonksiyonel kalemden yapıldığı varsayılabilir. Mahalli idareler bütçesi içinde bu alana ayrılan kaynakların oldukça sınırlı bir oranı teşkil ettiği söylenebilir. Belediye bütçelerinin 376.096.000 TL tutarındaki miktarı sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine ayrılmaktadır. Belediyelerde bu miktar konsolide bütçe rakamlarının % 1,47'sine karşılık gelmektedir. İl özel idare bütçelerinin 67.163.000 YTL tutarındaki miktarı sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine ayrılmaktadır. İl özel idarelerinde bu miktar konsolide bütçe rakamlarının % 1,08'ine karşılık gelmektedir (Gündüzöz, 2008: 118-136). Yerel yönetim harcamalarının toplam kamu harcamaları ve GSMH içindeki payı, genel hizmetlerin niteliği hakkında belki bizlere fazla bilgi vermemekte ama nicelik olarak hangi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ülkemizde 1997 yılı itibarıyla kamu harcamalarının sadece % 12'si yerel yönetimlerce yapılmaktadır. Bu oran aynı yıl için İngiltere'de % 27, İsveç'te % 36,2'dir. Bu veriler, ülkemizde en etkin yerel yönetim kurumları olan belediyelerin, kamu hizmetlerine yönelik katkılarının sınırlı olduğunu göstermektedir. Malî

açısından belediyelerin kamu kesimi içindeki yerinin hayli sınırlı kalmasından dolayı sosyal politika alanlarına yönelik yerel harcamalar da buna binaen çok sınırlı kalacaktır. Gerçi son 15 yılda belediyelerin sosyal harcamalarında belirgin bir artış gözlemlense de sosyal belediyecilik açısından bu oranların yeterli olduğu söylenemez. Sosyal harcamaların belediye bütçeleri içindeki oran, 1988 yılı itibarıyla binde 4 iken, bu oran 2004 yılında binde 18'lere yükselmiştir. Bu oran, yerel sosyal politikaların henüz arzu edilen seviyelerde olmadığına açık bir delilidir (Seyyar, 2008: 30-44).

DPT tarafından yapılan bir başka değerlendirmeye göre ise; 2001 yılında 807,3 milyon TL seviyesinde olan toplam kamu sosyal yardım tutarı (belediyeler ve il özel idareleri hariç), 2004 yılında 2.839,7 TL olup, 2005 yılında 4.174,5 TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam sosyal

yardımların GSYİH'ya oranı, 2001 yılındaki % 0,45 düzeyinden 2004 yılında % 0,86, 2005 yılında ise % 1,05 seviyesine yükselmiştir. 2005 yılında özürllülük, yaşlılık ve dul-ye-

tim aylığı şeklinde yapılan emekli aylığı ödemeleri SSK için 21,9 Bağ-Kur için 5,6 ve Emekli Sandığı için 11,7 milyar TL olmak üzere yaklaşık toplam 39,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutar, GSYİH'nin % 7'sine karşılık gelmektedir (DPT; 2009).

İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan bir araştırmada ise 2003-2008 yılları arasında, yoksul vatandaşlara yapılan yardımların gıda, yakacak, giysi ve eğitim yardımlarından oluştuğu; gıda paketi olarak dağıtılan yardımların yağ, un, şeker gibi temel gıda maddelerini içerdiği, gıda yardımlarının toplam maliyetinin 94.084.771 TL olduğu, belediyelerin yaptığı yardımların 2.306.289 paket gıdaya karşılık geldiği saptanmıştır.

3.Sonuç ve Genel Değerlendirme

Türkiye'de belediyeler sosyal belediyecilik noktasında henüz oldukça geri plandadır. Belediye ve diğer mahalli idarelerin sosyal yardımları da merkezi hükümete oranla bütün içinde çok az yer tutmaktadır.

Fakirlik yada yoksulluk olgusunun standart bir tanımı yoktur. Yerel ve belediye ölçeğinde değişen tanımlara göre adil bir yaklaşım sergilemek zordur. Fakirlik tanımının mümkün olduğunca standart hale gelmesi, kıstaslarının net bir şekilde ortaya konması dengeli bir sosyal yardım boyutu için gereklidir.

Mahalli idare sosyal yardımlarının izlenebilmesi sorun teşkil etmektedir. Bu yardımların izlenmesi ve şeffaflık sağlanması için bütçe muhasebe standartlarının bu amaca yönelik olarak belirlenmesi zorunludur. Ayrıca, e-belediyecilik ve e-devlet uygulamalarının yaygınlaşması etkili izleme sonuçları doğurabilir.

Belediyelerin ölçeklerinin birbirinden çok farklı olması kaçınılmaz olarak yerel düzeyde bunlar arasında sosyal yardım ve sosyal politika uygulamalarında farklılıkları getirmektedir. Yerel düzeyde bir hakemin (örneğin vali) modelde yer alması yararlı sonuçlar doğurabilir.

KAYNAKÇA

- Adaman Fikret-Keyder Çağlar, "Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma", http://www.hic-mena.org/documents/study_turkey_tr.pdf, erişim tarihi: 17-09-2013. / Aydın Murat, Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler, Yedirenk, İz Yayıncılık, 2008. / <http://www.murataydintr.com/Document/DocumentGallery/ZBSosyalPolitikalar.pdf>; erişim tarihi: 17-09-13. / DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2007, <http://ekutup.dpt.gov.tr/gelirdag/0ik691.pdf> / Güler Birgül Ayman, "Sosyal Devlet ve Yerelleşme". / <http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/msy-2-3.pdf>, erişim tarihi: 15-09-2013. / Gündüzöz İlker, Aileye İlişkin Sorunlar İstişare Toplantısı konferansı dahilinde "Diyanet İşleri Başkanlığı, Aileye İlişkin Sorunlar İstişare Toplantısı, 20-22 Aralık 2008, Kızılcahamam/Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları:788, İlmi Eserler: 131, ss.118-136." bildiri kitapçığındaki "Türkiye'de Mahalli İdarelerin Aileye Yönelik Hizmetlerinin Yasal Çerçevesi, Mali Boyutu, Uygulama ve Sorunları", 118-136 pp., Kızılcahamam/Ankara-Türkiye, 20-22 Aralık 2008. / Kaya Nurullah, "Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçe; Erzurum Büyükşehir Belediyesi Sosyal Bütçesinin Değerlendirilmesi" Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 2, 2012, s. 157, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/IIBD/article/viewFile/7094/6767>, erişim tarihi: 17-09-13. / Metin Onur, "Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar", Çalışma ve Toplum, 2011/1, s. <http://www.calismatoplum.org/sayi28/metin.pdf>, erişim tarihi: 14-09-2013. / Negiz Nilüfer, "Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y.2011, C.16, S.2, ss.323-341. / http://scholar.google.com.tr/scholar?start=10&q=belediye+yard%C4%B1m&hl=tr&lr=lang_tr&as_sdt=0,5, erişim tarihi: 14-09-2013. / Önen S. Mustafa, "Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği", Sayıştay Dergisi, Ekim-Aralık 2010, Sayı: 79, ss.63-96 / Seyyar Ali, "Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi", Yerel Siyaset, Ocak 2008 sayı:25, ss.30-44. <http://www.yerelسيyaset.com/pdf/ocak2008/8.pdf> / Şeker Murat, Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme Raporu, Mart 2011, Tesev Yayınları.